

קולות

ירחון

תוכן:

על הבמה הספרותית שלנו —
מיכאל שטרנברג — — —
מדריכי המנוחה — מ. א. בייגיל

הערות קטנות:

התערוכה של מרק שורץ-י. מ.
נימאן; הוצאת שטיבל; היכי
תמצא; „הבמה העברית“—א. ש.

למצבה של „תרבות“—פינחס שיפמאן
שירים — — — י. בת-נורים
קטעים מספר „לדמותי“—א. פסביל
לסגנון הפיטנים—ד"ר ש. י. טשארנא
יסודות — — — א. שטיינמאן
שיר — — — ב. פומרנץ

ספרים שנתקבלו לבית-המערכת.

ורשה, תרפ"ד.

מתקבלת החתימה על הירחון

„קולות“

שנה שניה.

המחיר בחוץ לארץ לשנה:

בא"י ובאנגליה: 30 גרוש; באמריקה — 1 דולר 24 סנט; ברומיניה — 240 ליות;
בצכוסלובקיה — 48 כתרims צ'.

נמצאות למכירה שמנת החוברות של „קולות“ שיצאו לאור
בשנת תרפ"ג

הכתבת:

I. Lipkin, dla „Koloth“, Warszawa, Nowolipic 50, m. 27

לעניני המערכת: בשביל א. שטיינמאן

סוכנינו:

באנגליה: מ. אפטיקר 42 Beaumont Square
Mille End, London E 1.

באמריקה: „הסתדרות עברית“ New-York N. Y. 169 East Broadway

בארגנטינה: מ. א. בייגיל (Federacion sionista) Omba 585
Buenos-Aires

י. ל. גורליק { Buenos Aires, Ecuador 1523

ברומיניה: חיים גרויסמאן Ramania. Bakowina

Woskaati, H. Grossman.

למצבה של „תרבות“.

עם כל החיל הרב שעשתה „תרבות“ בפולניה ועם כל המון מוסדות-לחנוך שלה המלאים תלמידים — קול תאניה נשמע במחנה: „תרבות“ קרובה למשבר. הקהל הציוני העברי מתייסר באדישות גמורה אל „תרבות“ ואינו בא לעזרתה. העובדה נכונה. אבל משום-מה אין צבור זה תומך באופן אקטיבי ב„תרבות“? על שאלה זו כדאי להתעכב בהקדם, בערב המשבר הגמור. כי אם נאחר בכירורה של שאלה זו, הרי כשתפל „תרבות“ ביחד עם מאות מוסדותיה, מה יאמרו הבריות? החובבים יתאוננו, המתנודים ישמחו, והתנועה תהא מקופחת לזמן רב, מאחר שיתלכו את הקולר במהותה של זו, שכלאו אין לה מקום בחיינו. ואילו על פי האמת אינו כן. התנועה העברית נובעת מתוך מעמקי האומה ואף בתנאי חיינו בגלות יש עדיין שטח-חיים מוכשר לגדולה של התרבות העברית ולהתפתחותה. הצבור מביע אהבה גמורה ואקטיבית אל התנועה העברית המתאמצת להתגשם בחיים. הראיה — רבבות התלמידים המבקרים את מוסדות החנוך העבריים. אלא שאין הצבור הוגה אהבה וחבה להסתדרות „תרבות“ בפולניה, לפי בנינה וצורתה של עכשו.

כיצד נבנתה הסתדרות זו ומהו מהותה וצביונה?

התנועה העברית — חברתית היא, הן על פי מוצאה והן על פי מהותה וכוון פניה. ובתור בת כך צריכה היתה להתכנס אל תוך הסתדרות חברתית לפי המבנה ולפי פרצופה. ואולם היא לא מצאה לה הסתדרות מתאימה; ומה שגרוע ביותר: היא נתכווצה בתוך דפוס הסתדרותי שהחליש את הטמפו שלה. הועידה הראשונה של „תרבות“, שנתכנסה בורשה בשנת 1922, דנה על יסודות ההסתדרות. החליטו לכוון אותה על יסוד המוסדות הקיימים. רעיון בריא כשהוא לעצמו. מוסד תרבותי בכל עיר הרי בר קיימא הוא, פעיל וער. והוא הוא ישמש תא יסודי לבנינה של ההסתדרות. אולם למעשה יצא קלקול רב מיסוד זה. כי בעין היו רק מוסדות לחנוך קיימים. והתנועה התרבותית נתכנסה אל תוך הסתדרות של בתי חנוך, וצמצום זה כשהוא לעצמו אין בו רעה גדולה. אולם התערבת נותנת טעם לפגם. השם הרחב אינו הולם את התכן המצומצם, על כן נתרחקה ממנה האינטליגנציא העברית. רצו למצא בהסתדרות זו כנוס כחות לעניני ספרות ואמנות וערכי קולטורה שונים, כפי שמה, ומצאו בה רק חנוך. ולא רק שאינטליגנציא זו עומדת מרחוק לכל עבודתה של ההסתדרות, אלא באה בטרוניות, כאילו ההסתדרות סרה מן הדרך הנכונה על ידי זה שהיא מכוונת את כל מרצה לצרכי בית הספר, ואת הפצת הספר העברי והאמנות העברית, ואל סדור-הכחות הקולטוריים אינה שמה לב. ומבנה זה של ההסתדרות דחה לא רק את האינטליגנציא אלא אף את הצבור העברי וגרם להרבה קלקולים במעשיה של „תרבות“.

המוסדות לחנוך אמנם קנינו של הצבור הוא, הנושא עליו את סבלם. ובאי כחם המדברים בשם של המוסדות במעשה הנם המורים. לא שליחי הצבור באו אל הועידה לסדר את ההסתדרות, אלא באי כח המורים העובדים במוסדות אלה בנו את ההסתדרות והם הכריעו בוועידה. והסתדרות חנוכית חברתית נהפכה להסתדרות של מורים. אמת, גם זו יש לה מקום בחיים, טוב ומועיל הוא שהמורים יתאחדו למדור מיוחד לשם עניני חנוך. אולם הסתדרות של מורים לחוד ושל הצבור לחוד. בהסתדרות של מורים, המחליטים בדבר הנם המורים, ויש להם הזכות לכך. אבל אין שום זכות למורים להחליט בשם הצבור ולהטיל על הצבור את אחריות המעשים. והחנוך תופס רק פנה אחת.

וכאן יצאה ערבוביה משונה. הצבור אינו נמצא בהסתדרות, תרבות, ושמו נקרא עליה. המכריעים בדבר הנם המורים, ובשם הצבור מדברים הם. ונדמה להם כי הם והצבור חד הוא. העושים אינם אחראים והאחראים אינם עושים. ועוד זאת. כנהוג, יש להסתדרות, תרבות, הנהלה, ועד מרכזי, ועדים גליליים, פלינום וכל אזורייהו. מי הוא השומר על צדקת מעשיהם של העסקנים? הוי אומר: הבקרת הצבורית הגלויה, והאחריות של דין וחשבון בפני הבוחרים. הידיעה למפרע, שהצבור יבקר והבוחר ידרוש דין וחשבון, מחייבת את העסקן להיות זהיר במעשיו ואף זריז וחרוץ בעבודתו. וב"תרבות" כעין אנדרלמוסיא שוררת בענין זה. ההסתדרות על פי שמה אינה חברת של מורים; ומשום כך אין העסקנים העובדים בראש הועדים השונים מחויבים ליתן דין וחשבון בפני המורים, העובדים במוסדות החנוך, כי אין מן המנהג המקובל, שהנהלת אינו הסתדרות תהא אחראית ומחויבת לתת דין וחשבון בפני עובדיה ופקידיה. ובפני הצבור אין העסקנים התרבותיים אחראים, כי לא הצבור בחר בהם, והם אינם שליחיו. נמצא שלהנהלה אין בפני מי להיות אחראית ואין בפני מי לתת דין וחשבון. ערבוב תחומין זה במבנה ההסתדרות המעיט את ערך משקלה החיצוני ואת חשיבותה הפנימית. היא אינה לא הסתדרות פרופסיונלית של מומחים הקרובים ונוגעים בדבר ושומרים על קיומה והתפתחותה ואף אינה הסתדרות חברתית האחראית בפני הצבור ומתקימת מכחו של הצבור ונשמרת על ידו. אנדריגונוס. ומשום כך עקרה היא. אין בה כח יצירה לא של הסתדרות חברתית ולא זה של אגודה פרופסיונלית חיה, ואף אין בה מלח היצירה של יחידים בני עליה בעלי כח קולטורי מכריע ויצירה מפרה. למה נכחד את האמת הגלויה? אין ל"תרבות" בפולניה בצורתה עכשו שום חשיבות אינטליגנטית. שנים, שלשה האנשים, העומדים בראשה והמסוגלים באמת, על פי כחם הקולטורי והצבורי הפנימי, ליצור דבר מה, אינם משמשים אלא לנוי. ואין אף אחד מאלה, הראויים באמת לכך, יכלים לדעת מהנעשה במהלך עבודתה החנוכית של "תרבות". אני מאשר בכל תקף את העובדה הזאת. אין ל"תרבות" בפולניה קברניטים. ספינה מטורפת היא, ועוד ישנם בני אדם המשלים את עצמם ואת אחרים, שמנהלים הם את ספינת "תרבות". בגוף הסתדרותי זה של "תרבות" בפולניה אין לא חוט השדרה צבורי ואף לא מוח בקדקד. אין לה בנין צבורי ואין

לה הנהלה קילטורית. ומשום כך אין לה לא שיטת-עבודה בעלת חכנית קבועה ולא הכרת אחריות במעשים.

התכנית קובעת את הגבולין; והכרת האחריות מעוררת את הזריזות בעבודה בתוך הגבולין ואת הבהירות לבלי לעבור את תחומי היכלת והאפשרות. מה שאינו כן בעבודת „תרבות“, יותר ממאתים בתי ספר נמצאים ברשותה. ועשר זה שמור לרעתה. מדגיש אנכי בכל הכרת האחריות שבדברי, שאין מי מעסקני „תרבות“ יודע מה שנעשה שם. אין השגחה ופקוח עליהם. אין מי שמכיר את מצבם הפדגוגי ואת הסדרים השוורים בהם ואת דרך החנוך השליט. ואין מי שיתן דין וחשבון לעצמו, אם יש דרך צבורי בכמות מרובה כזאת ואם יש יכלת צבורית ופדגוגית לכלכלם ולסדרם כהוגן. ברור הרבר שבהרבה מקומות אין בסיס מתאים לבית ספר עברי, הן משום מעוט האוכלסין בכלל והן משום מעוט הנוטים באמת אחרי ביס עברי מיסודה של „תרבות“. רק משום שכספי אמריקה הספיקו למדי, בנו מוסדות חנוך משום התחרות או משום יגדיל תורה ויתרבה שם „תרבות“ בעולם. ועלשו כשנסתתמו צנתרות זהב אלה, הרי יסגרו הרבה בתי ספר מסוג זה, משום שלכתחלה כוטב היה להם שלא נוצרו.

ברור כמו כן, שאין לנו די כחות פדגוגיים עבריים מתאימים למאתים בת"ס. אפשר להגיד בבירור, שמורים מתאימים ישנם רק בערך בשביל חמשים בת"ס וגם אלה עם ותורים שונים לגבי סעיף זה או אחר, ועל כל מורה נתאים ישנם שלשה, ארבעה שמקומם אינו בבת"ס. ואלמלי היינו מסתפקים רק בחלק הרביעי של המוסדות היינו יכלים לרכן בהם את טובי המורים; ובעבודתם הפדגוגית היו מוכיחים במעשה, שאמנם טובה היא שיטת החנוך העברית ואף מביאה פרי. אולם מכיון ש„תרבות“ רדפה אחרי הכמות והכניסה אל תוך רשותה מאתים בתי ספר ויותר, הרי בהכרח נספחים אל העבודה כחות פדגוגיים בלתי מתאימים; ואת התוצאות המקולקלות יזקפו על חשבונה של תנועת תרבות ושל השיטה החנוכית העברית. ולעז יצא — אין בתי הספר העבריים ממלאים את תפקידם החנוכי וההשכלתי. או שתנאי החיים בגולה אינם מלשירים את האפשרות לחנוך העברי. טענות כאלה בשמעות כבר מבין הנחשלים שבמורים. וקהל החברות מה יאמר: השיטה העברית אשמה, מה שבאמת אינו כן. ונמצא שם התנועה העברית מתחלל רק באשמת רבוי הכמות. רצתה תרבות לתפס את הכל ובבת אחת. ואף המועט בר קיימא עומד להתמוטט.

וכל זה בא מפני שאין תכנית קבועה, אין הערכת הכחות, אין ראייה למפרע ואין הכרת אחריות. הבהילות והמקריות שוררות כאן. עוד דוגמא אחת. ההסתדרות מונה בחשבונה כשלוש עשרה גימנסיות עבריות, שכלן נוסדו על פי איניציאטיבה מקומית, אלא ששם „תרבות“ נקרא עליהן. וזהו סוד גלוי שרק כחמש, שש מהן ראויות באמת לשמן, ויש להן אפשרות הקיום, כי נמצאות הן במקומות כאלה, שיש שם דרישה לגימנסיה, הן על פי מספרם של האוכלסין והן על פי מדרגתם הסוציאלית והקולטורית. והשאר — קיקיון דיונה. ובאמת אין מוסדות אלה

אלה בתי ספר עממים דמתקריין גימנסיות. לשם מה? לשם הידור, לשם הרמת שכר הלימוד, לשם התחרות, לשם לבוב ומשיכת תלמידים. והרי כאן יש משום אונאת הבריות ומשום זיוף קולטורי. אסור רב הוא בובר לזלזל בשם מוסד חנוכי. המוני עם צריכים להתרגל להתיחס בכבוד ובאימון למוסדות קולטוריים. היחס הראוי אל מוסד קולטורי גם כן מערכי קולטורה היא, ולבד זה הרי טופס של מוסדות פורחים באויר אלה-סגירה. ואלו הרגישו בעלי ההסתדרות של "תרבות" באחריות הדברים, ואילו היתה היא שיטה ותכנית כי אז היו גוערים באלה שבונים בנינים באויר; והיו מודיעים ברבים על טובם ומהותם של מוסדות בני-יום אלה, ולכה'פ היו מתביישים להכניסם אל חשבון המוסדות ולהכריז עליהם ברבים.

אלא שוב חסר אחריות וחלול שם חתנועה בסופו. תכונת בנינה המזור של ההסתדרות מכילה בקרבה סתירה עמוקה, העלולה להביא לידי תוצאות-מפסידות. סתירה זו נוגעת בנשמת מהותה של התנועה החנוכית העברית. ידוע לכל שהצבור קונסרבטיבי הוא בעניני החנוך יוחר מאשר חבורת המורים. טבע הדבר מחייב, שהמורה מרחף על כנפי האידיאלים הפדגוגיים ובהול הוא להגשימם בחיים, לעשות נסיונות חנוכיים שונים. והצבור אטי היא, כבד התנועה ומעשיי הוא על פי טבעו. וברי ונחמה עדיף לו. ובכל מקום-שורר ניגוד זה בן הצבור ובין חבורת הפדגוגים. ומצד החנוך נבנים על דעת הצבור. המורים אמנם מכניסים בהם מרוחם, אבל מוגבלים הם במעשיהם; כי הצבור השליט הוא המניח את חותמו על מעשי החנוך. ולכן רואים אנו בארצות הקולטוריות מחזה כזה. המורים חפשיים הם בעניני דת. ומוסדות החנוך מכילים בקרבם אף מיסודות הדת, אם הצבור אינו משליט הדת. ודבר ידוע הוא אצלנו, כי למרות כל ההתקדמות עדיין הצבור העברי בתור הכי לא הפקיע מחיו את עניני הדת, ואף לא הפקיע את יסודות הדת מחנוך בניו. והמורים העבריים ברובם חפשיים הם בנוגע לעניני דת. ואין בזה שום דבר יוצא מגדר הרגיל. איני נכנס כאן לעצם השאלה-הצדק עם מי, אלא פשוט מציין הנני את העובדה, שבעניני דת קיים ניגוד כזה בין הצבור ובין המורים. והרעה כשהיא לעצמה אינה גדולה, כי במקום שיש צבור בריא הוא המכריע בעניני החנוך ומחייב את המורה להשמע לזה. והמוסד החנוכי כשהוא לעצמו נושא עליו חותם חייב של הצבור. אולם בהסתדרות "תרבות" נתערבו הפרשיות. לפני חמש שנים היתה ועידת מורים עבריים באודיסה ונתקבלה החלטה-ביה"ס העברי חלוני הוא. אם טובה ואם רעה, אבל היתה זכות למורים להביע בהחלטה זו את השקפתם הפדגוגית. החלטה בו היתה מעין מסירת-מודעה לקהל העברי-המורים העבריים עומדים על דרישה פדגוגית זו של החולוניות. והנה בעצם החלטת המורים לא היה משום הטלת גזירות וחקים על הצבור המורים החליטו וזכותו וחובת של הצבור להחליט אחרת. והנה אף בוועידת "תרבות" הראשונה שהיתה בורשה הוכרזו כמו כן: בית הספר העברי חלוני הוא. אלא שלא בשם המורים הוכרזה החלטה זו, אלא בשם הצבור של תרבות, וצבור זה, שלא היה בוועידה, עומד ותמה-אימתי החלטתי כדבר הזה, שהוא כנגד הוכחתי הפנימית. נמצא שזוקפים על

חשבונה של תנועת תרבות החלטות מכריעות כאלה שיצאו מחבורת מורים
זלא מאת הצבור. והסתדרות, תרבות" הנשמעת להחלטת הועידה בונה בתי
ספר על יסוד עיקרונים אלה. אמת שבמציאות ובחיים אין החלטה זו
מתקיימת. אבל קלוקל יש כאן, עוות הפרצוף של תנועת תרבות ואונאת
הבריות וזיופה של דעת הצבור.

והחלטות אלה שבאו מתוך המורים ונוקפו על חשבונה של ההסתדרות
דוחות ומרחיקות מעל ההסתדרות של תרבות, מעל התנועה העברית החנוכית
ומעל בתה"ס העבריים הרבה שדרות צבוריות ההוגות חבה אל הלשון
העברית ואל תחייתה, אלא שהמה דתיים בהרבה או במעט. ורואים הם
בהסתדרות תרבות כעין הרס להשקפת חייהם. עובדה. מיד אחרי הועידה
הכריזו המזרחיים שבורשה: תרבותנו לא תרבותם! איני מדבר כאן על נשיאות
חן בעיני מי שהוא. בענינים העומדים ברומו של עולם הקולטורה אין נטיה
לכאן ולכאן. יש פרנציפיונים, שאין לעבור עליהם. אבל הרי החלטת החו"וניות
לא נתקבלה על ידי הצבור, והרחקת הדת מהחנוך עדיין לא באה אפילו
לכלל משא ומתן בתנועה העברית. אף בין המורים שוררות דעות שונות
בנידון זה. והצבור העברי, כאמור, אינו רוצה אפילו לשמע ולהתוכח. נמצא
כי רק המבנה המוזר של ההסתדרות הביא לידי כך, שנתקבלו החלטות כאלה
הנותנות חרב בידי מנדינו להלחם כנגד העבריות בכלל. ואם אין מן המדה
להשתדל למצא חן, הרי אף אין מן המדה שמי שהוא ישיא את עצמו על
הבריות רק משום: גירא בעיניך. אין צבור אמר להכעים.

אזירה בלתי נוחה נוצרה מסביב לתנועה העברית, שלא באשמתה היא
זאף לא באשמת הצבור העברי, אלא משום בלבול הדעת, טמטום ההשגה
וערבוב התחומין. והרי מחובתה הראשונה של ההסתדרות לשפר את תנאי
התפתחותה של התנועה, לטהר את האטמוספירה ולעשותה נוחה לשגשוגה
של התנועה העברית — ולא עשתה ולא מלאה את חובתה, או אדרבה, עוד
הורע המצב משהיה. והנה מהדברים האמורים לעיל יש להוכיח, שההסתדרות
לפי תכונת המבנה שלה נושאה בקרבה את גרעיני ההרס וההפסד לתנועה.

ואחרי כל אלה באים ומתאוננים על הצבור הציוני והעברי שאינו
בוטה חסד ל"תרבות", אינו מתענין בה ואינו מחזיק בידה. אולם מאריה
דאברהם! היש לדרש מצבור שיתענין ויתמוך בהסתדרות שהנה לא צבורית
בעצם מהות בנינה, ועוד יותר בשעה שבזיוף קוראים עליה את שם הצבור,
שלא נתן לו מקום בדנינה ובמעשיה. הסתדרות לחנוך אנטי-צבורית כזו של
"תרבות" בצורתה זו של עכשו עדיין לא היתה
בישראל. מי אינו זוכר את האספות הסוערות של ועדי חברת מפיצי השכלה
ברוסיה?

דעת הקהל היתה מזדעזעת. וההחלטות של החברה, אם טובות אם לא,

היו יוצאות מתוך הצבור, ולוא אף מחוג מצומצם.
כללו שג דבר, דוקא אלה הנוהים אחרי התנועה העברית וחרדים
לקיומה ולהתפתחותה, רואים בהסדרות תרבות לפי תכונת ביניה מעצור
קשה על דרך התפתחותה של התנועה. וכל הדואג לתנועה העברית ולמוסדות
החנוך העבריים השונים הקיימים מוכרח לבא לידי החלטה: הסדרות, תרבות
צריכה להבנות מחדש, ממסד עד הטפחות, על יסודות צבוריים. המורים
יסתדרו לעצמם, לאגודת מורים פרופסיונלית או קולטורית. וההסדרות
הכוללת בה את התנועה העברית, צריכה להיות צבורית גם על פי תכונת
המבנה וגם על פי נטיתה ומעשיה.

ואת אלה הנאמנים לדגל העברי צריכים לסדר בהסדרות חזקה,
שכחה הוא באיכותיה ובמהותה ולא בכמותה. הסדרות קטנה אבל מוצקה
וכבירה ברוחה וביסודותיה הצבוריים. הצבור העברי, המוסדות העבריים,
האינטליגנציא העברית והמורים העבריים בתור חלק הנכנס אל ההרכבה
ההסדרותית הכללית אלה הם ארבעת יסודי הקנין של ההסדרות לתנועה
העברית.

ואף ההסדרות התרבותית העולמית, שעלה במחשבה לכוונן, צריכה
ליבנות על ארבעת יסודות אלה.

I.

בפרחים וריחות רחוקים.
 גואלת
 חלומות וסודות צמוקים.
 ככלה לחתן שיבוא
 מחכה.
 שני בקרים, שני ימינ
 עלי שמלה זכה.

שני ימים, שני לילות
 ואני כחוגגת.
 שני בקרים, שני ערבים
 למרחק עורגת.
 מאירה
 בבת-צחוק השאית צעירה.
 מקרינה
 בברכת תכלת מזהירה.
 מרגישה

II.

ידעתי, ידעתי, כי אנדה נפלאה
 כל אלה החיים שסביבי ובי.
 כי רוים גלפתו לצפר האדמה
 כרוחות לצואר וישכבו בדמי.
 כי באפל צמרות צחוק קדמון מקנן,
 פלאים מסתתרים בשבילי ההד.
 כי גבורים בדרךכים הנערים העוברים
 הנצרות העוברות גואלות סוד.
 כי מי שהוא מספר וגולל במנוחה
 לפני כמגלה יום אחר יום.
 ואנכי מקשיבה בעיני לצלילים,
 מאמינה בלבבי לחזיונות החלום.
 ואמינה כי גבורה מתחפשה גם אני,
 כי נצורות לקולי הקורא מתפים.
 כי למגדל אתרומם ואדליק במרום
 כשמש בעולם אורות רחוקים.

אָנוּחַ עִם צְלָלֵי הָעַבִּים הַמְהִירִים,
 אֶתְקַע בְּשׁוֹפָר רוּחַ הַקָּדִים,
 אַחֲרֵית צְלִי בְּאַפְסֵי-מְרַחְקִים
 וְאַדְחַף הַדְּרָכִים בְּמַבְטֵי הַנְּדִים
 וְתִהְיֶינָה כְּזֶרֶם הַגּוֹלֵשׁ מֵהָרִים.

וְאִם תִּפְנֶה לְמַרְחָב-דְּמוּתֵי אוֹ תִרְאֶה
 בְּצִיּוֹת כִּי תִשׁוּט-לְצִוְאָרְךָ אֶלְפֵת,
 לְפָנִים כִּי תֵלֵךְ-צְלִי עֲלֶיךָ,
 לְיָמִין, לְשִׁמְאֵל לְהֵט הָאוֹת
 לְהֵט נִשְׁמַתֵי הַדּוֹאָה אַחֲרֶיךָ.

כֹּה בְּמַצְגַל אֶפֶק לְעוֹלָמְךָ אֶפְגֵּר
 כֹּה קֶשֶׁת אֲמַתִּיחַ רִצּוֹן-גַּעְגּוּעֵי
 וְתִשְׁכַּח הַיּוֹם, הַלֵּילָה לֹא תִדַּע -
 אֵלֵי רַק תִּקְרָא כְּנִגּוּעַ סֵהַר
 שְׂבִיל כֶּסֶף-הָאוֹר בְּיַגְנוּ רַק תִּזְכֹּת.

.IV

רַק פַּעַם לְהִתְרוֹמֵם נִפְלְאָה
 אֶל מַגְדַּל הָעוֹלָם הָרָם.
 מֵאַרְבַּעַת הַרוּחוֹת רַק פַּעַם
 לְדִלוֹת אֶת סוּדָם הַנֵּם.

רַק פַּעַם גְּבוּלוֹת מְרַחְקִים
 לְמַדֵּד בְּעֵינֵי הַזּוֹכְרוֹת:
 סָמְנֵי הַפְּגִישָׁה הַבְּרוּכָה
 טְלָלֵי הַדְּמָעוֹת הָאוֹרוֹת.

וְאִפִּיר אוֹ שְׂבִיגֵי הַדְּרָכִים
 שֶׁשָּׁמְרוּ לְצַעֲדֶיךָ אֲמוּנִים.
 נְשִׁימוֹתֶיךָ בְּלִטְיָפוֹת-הַמְרַחֵב
 אַחוּשׁ עַל פְּנֵי הַנְּלָאִים.

וְאַקְרָא דְרוֹר גַּם לְשִׁירֵי
 הַשָּׂרִים אֶלֶיךָ בְּדַמְמָה.

ברוחות אליך אשלחם
אזריעם כפרי האדמה.

.V

כי אקום עם שחר בתמיהה בעיני
ושקבות החלום כטללים על פני
כי ישטפוני האורות בזהרי-גיל לי
רוצים, רומיים בבת-צחוק על שפתי,
וכי יחרד לבבי בנבואה נבוכה,
ודומם מבקר עד ערב אחכה -
הן אחת ידעתי:
לא לי היא הברכה!
הפגישה לא לי היא!
לא יפקד אהלי עובר-אורח מרחוק,
לא יספר לי רזי-מרחקים מכחילים,
על פלא-הדרכים שכנחשים מתפתלים.
ונגד השמש לפתע משטתחים
גלויים בהירים פריצה לבנה
לי לא ישח,
לי לא יגלה
ובאזני לא יקרא שמות אדירי-צם
ולא יאדמו פני כשיגיע אל שקמו

קטעים מספר „לדמותי“.

I.

יקירתי! ובעולם שטוף-נגוהות, עוטה אור וזיו-מההלך ענן — ספוג-טפות מרה שחורה, נודד ממקום למקום, לובש צורות ומחליפן. ובפעם זאת ענן כבד-משאות זה התגשם ברקמה מוורה אבל רבת-צביותם, וגונים... באני...

שמתי-המרכבה ורבת הגונים, כענן הגודד במרחביה של רקיע, פושטת ולובשת צורות. וזה הוא סוד הוית, סוד קיומי, בעולם שמח זה בשעה שאני עצמי, מבני-העצב, הנני מבאי-פניו של מלאך-השעמום? יקירתי! כל צבעי-התהום-השחורה, נערמו בלבי. צבעים שקופים, צחורים ובהירים — לא תמצאי בי, ורק חושך. וביחוד הצבע חסר הגון: השעמום.

II.

הזוכרת את יום פגישתנו הראשונה?

ערב קיצי היה. השמש זה כבר טבעה בים-הרקיע וכוכבי-עצב התרפדו מסביב. הלבנה, חורת-פנים, שפעה אור כהה. אנחנו טילנו בגן הרטב. העצים, שכמו חורו לאור הלבנה, הפיצו ריחות-נגוהות. וברגעים כאלו, במצבי-טבע כאלו, זוגות-צעירים אוהבים לטיף, להסתובב בין שיחי-מחבא, לשוחח-בלחש, להמתיק-סוד. ואף את, את העליוה הצוחקת תמיד, השפעת ממחזה-ערב זה ואורי-ירקק נצנץ בעיניך הבלתי-יפות. אף את המעשית, האוהבת-חברה, משכת אותי אחריו בצל העצים-הענקיים, ואני לא הלכתי...

— על שום מה אתה ממאן ללכת? — שאלת.

— לפי שאין רצוני בכך. הצללים מבעיתים אותי, ומחרידים את מנוחתי אף על-פי שאני אוהבם.

ואת הבטת עלי אלכסונית. עניך, שדמות לובן ביצה להן, הביעו השתוממות ואני קראתי בהן: אתה מסרב ללכת? וכי שונא אתה מקלטי-סוד של נאהבים? וצחקתי אז בלבי ובנתי. כה תמימה היתה שאלתך! וכי לא הבינות ששונא אני מה שאוהבים כלם, שתועבת-נפשי כל מה שחותם-רבים עליו; ובכיתי — שאין בן-אדם שיבין אותי, שיסתכל לתוך נשמתי-הערפלית ויעורר בה זיק אורה ושמחה; וצחקתי עליך על חשך אותי באהבה אליך ואני הלא כה רחוק מאהבה. כה רחוק.

ועמדנו ככה מחרישים, ספוגי יגון. את על זה שלא נמלא רצונך, ואני על שאין אדם מבין אותי. היית או קטנה בעיני, מכערת-נפש; ואני

הייתי או מרום מאד; את חשבת על אהבת-שנים, ואני על אהבה-עצמית,
על אהבת ה"אני"—שלי.

ושוב הלכנו הלאה, פטפוט-קל, שעשועי-מלים, דבורים שגורים-נשתפק
בינינו כמימיו של הנחל השוטף-נגדנו...
ככה נפגשנו, ככה כמדומני, בלינו את הערב הראשון, הזוכרת את?

.III

יקירתי! גבר לא יפה אני, אין לי אותן סגולות-הגבר שבכחן למשוך
אחריו לב-ענוג של אשה. אין אני מוצא-חן בעני נשים. גם את אמרת דבר
זה לי, אף את, היחידה שאהבתי בעולם-השנוא, אמרת שלא יפה אני, ובאמת?
אני גבה-קומה, ארוך-רגלים המתלבטות במשך ימים ולילות בחוצות
הכרך בעלי-הבתים הענקיים; שערותי מדובללות, עיני קטנות, קצרי-ראות,
וחוטם ארוך ומעקם מתבלט ביניהן, ועליו זוג משקפים. כל גופי מביע בלהות.
וכי לא כך את רואה אותי אפילו עכשיו בזמן שאני רחוק ממך?
כן. ככה צירו אותי כל הנשים, ואף את בתוכן, ובשביל זה לא אהבת
אותי. אני קראתי את זה בעיניך הבלתי צבעוניות. אני קראתי את זה על-
פי שרטוטי-פניך מביעי-יופי.

וכשהצצתי לתוך עיניך ודליתי את תכנן הודעזעתי ונתעויתי. והרבה
הבעתי בהעויה זו. את כל מחשבותי הבעתי בה; את תועבתי אליך, אל טבעך.
מה קטנה, מה נוכלה את היית! יופי את מבקשת? רק יופי?
אבל דעי אשה זעירת-מוחין, יופי לא תמצא בי. אינני בלונדין ואינני
ברוניט, אבל מעלה אחת יש לי:
לב יש לי. לב פועם ורועש, מפרפר ומתלבט; ושר לי לבי שירים וכל
ההויה מרקדת לקולם.

אבל כמדומני שאין דברים אלו מענינך. על-כן סורי ממני! קו-שלילי
אני מוסיף לפרצופך, יקירתי!

.IV

יקירתי! הרבה פרסאות-אדמה מבדילים ביני וביניך. נהרות ויערות
חוצצים בינינו. ואף על-פי שאת רחוקה ממני, אני רואה אותך לאור נר-
דמיוני-הלוהט, אני מרגיש אותך בקרבתך, אני רואה את דמותך-השאננה
המרחפת באויר החדר הקטן והבלתי-טהור. ומה יפה את! מה נעלה ומה מפיץ
זיו גופך היפה עשוי מלאכת-מחשבת!

ובאמת, יקירתי, את יותר יפה בדמיוני מאשר במציאות. במציאות את
קטנת-מוחין, קפריזית, כמהת-ששון, רודפת-רוח; ובדמיוני-את נעלה, שקטה,
שלוה, אידיאלית ומתבודדת.

ואוהב אני אותך בשביל זה, שאני אוהב את המתבודדים והעזובים. אני
אוהב אותך—מפני שאני אוהב את ציורי דמיוני.

יקירת! נשמים החלו לרדת. ימים ולילות עברו והגשמים המשיכו את מלאכתם החד-גונית. וטפטפו הגשמים, טפטפו בחלונות, בגגות. וטפות מרה-שחורה ועצב בלתי-סופי הזילו לתוך הנשמה. שעמום נורא רבץ על לבי, שעמום שמביא אותי לידי מחשבות-איזמות: על המות. כל פעם כשאני מרגיש חבלי-שעמום, כל פעם כשאני מרגיש שהלב מתמלא באיזה טפות-מרות של יגון ועצב—אני מתחיל לחשוב על המות. וחושב אני אז שהזמן היותר מוכשר לאדם כדי לאבד את עצמו לדעת—הם ימי גשמים. הלא רק גשמים יבכו על קברי-בדוד כמוני.

ובערב אחד שהגשמים טפטפו לתוך החלונות, יצאתי מחדרי והלכתי אליך. אני פגשתיך, את ישבת על המעקה וחשבת. אני נגשתי אליך ושנינו ישבנו ושתקנו, קור חדר בעצמותי ואני נלחצתי אליך ואת היית כה קרה, כחתיכת קרה, נודעת לרגע ושנית לחצתיך.

ולפתע נשאת את עיניך, הבטת עלי ואמרת:

— איזה טפוס משונה אתה. אין אני מבינה אותך. אתה מתנהג לא לפי דרך-הטבע. לפעמים, אתה, עליו מאד, מפטפט הרבה ולפעמים אתה כה עצוב, תפוש-רעיונות, חור-פנים ועיניך מבריקות בדרך משונה מאד. ונדמה לי אזי שאני יושבת עם אדם מת שעלה מקברו לבקר את האנשים. אין אני מבינה אותך.

וחייכתי וענית:

— יקירת! אמת אמרת. טפוס משונה אני. ולא רק את אינך מבינה אותי, אף אני עצמי איני מבין מה מתהווה בי... ושהנני רוצה פעמים לתהות על קנקני ולהחליט מי זה „אני“—איני יכול.

אני אדם שאולי באתי לעולם קודם זמני, ואולי הנני אדם שאחרתי לבוא אל החברה—אבל בין כך וכך—לא בחברה מקומי. ועל-כן אני נעשה לפעמים קודר, מתעמק-ברעיונות. אני חפץ להתבודד, להתנזר ואין אני יכל. הרחוב, שאון-העיר, תענוגות-החיים—מושכים אותי בכשפיהם, יופי של נשים—מקסים אותי, הדר הטבע—משפיע עלי. אבל, מהצד-השני, הרחוב דוחני, אין אני יכל להכתגל אל מעשיותה של החברה—הלא אני כה אוהב לחלום!

וכשיוצא אני ברחוב ובא בין הבריות, מחזר אחרי נשים—חלומותי היפים מתנדפים, האילוויות-הנחמדות שארגתי לי בחדרי לאור נר-שעוה, חולפים תיכף, ואני נשאר עומד לפני איזה גוש משונה הנקרא: חברה, וגוש זה מביאנו לידי בעתה, הוא מחלל לתוך אזני את הפזמון האהוב עלי מאד: „סחי בכל. קהל זה לא לפי כבודי הוא.“ ואז אני נעשה עצב.

ועלמות עדינות של חברתנו מתרחקות ממני ומביטות עלי ומשתוממות. לא, יקירתי, אף את לא תביניני, את שהערצתיך מכל מה שהופיע בחיי. בסוד לוטה נשמתי, בסוד נולדה ובסוד תמות.

ככה דברתי באותו ערב שטוף-גשמים וכשגמרתי לדבר את קמת וצחוק התפרץ מבין שניך, שני חיה דורסת. ונדמה היה לי אז שאני שומע צחוק

השטן שבא לבקרני בלילות-נדודי-שנה ובימים של טרוף דעת.
יקירתי! צחוקך היה משונה. אם צחקת עלי הרי טפשית את ואם לא
עלי על מי צחקת?
הגם זה כווד? אמנם, נשמת-אשה סוד, אבל לגלותם מסוגל אף נער קטן.

.VI

אל נא תמנעי ממני את נגה-עניך! הרימי את עיניך והביטי עלי, על
הבודד, היחיד המתלבט בשוק החיים—כאורח לא קרוא! הציצי נא בי!
וכשאת מסתכלת בי אושר ושמחה מציפים את נשמתך.
כשמבטך הבורע נפגש עם מבטי עיני האפליליות, אני מרגיש שטף
כוחות רעננים, אני מרגיש שאפשר עוד להיות בחיים העקלקלים האלו
שבהם ננעצתי נגד רצוני.
עיניך הגדולות, שאין אני יכול להגדיר את צבען, מעוררות בי אמונה;
מעוררות בי אמן שיש אל גדול, אל גם כן נרדף וגם כן שנוא על כלם.
הווי יקירתי, הביטי עלי, בשערותי העוטות רקמת כסף לפני זמנך,
הביטי וראי מה אמלל אני, מה טרוף—תעתועים אני, מה צמא-אלה אני.
מבקש אני אל כזה שרחוק הוא מפי אנשים, אל שכוח, ורק יחידים
מרי נפש מביעים, ונושאים בחובם את שמו.
בעד כל יחיד צריך להיות אל מיוחד. וגם אני מבקש אל-חדש שיש-
בור את זולו של השעמום, יגרש את ענן-הגעגועים—לא אל כזה אני צמא,
אל כזה אני מעריך ואליו, אני מתפלל בשעת דמדומי-ערב ונפש.
ומחפש אני אל. אבל יש רגעים, רגעי-פקפוק ויאוש. ואני חושב את
עצמי לחלש, אני מרגיש את עצמי יותר מדאי קטן בכדי לגלות אל חדש.
ודולה אני אומץ-רוח, עוז-מלחמה, רק כשאני מסתכל לתוך עיניך, אז
אני מאמין שיש אל ליחידים, אל שבעצמו הוא נרדף ע"י הכלל.
הסתכלי בי ואני אלך לחפשו ולגלותו.

.VII

יקירתי! ובאחד הערבים ואני לא יצאתי מפתח חדרך. הצללים, אחי-
לדמדומים, רבצו בחדר ולפפו את נשמת-המסרבלת-משאות—יום-יום—ופזרו
ורקדו הצללים את רקודם התמידי, את רקוד-מאות-השנים. ואני עמדתי עיף,
ומלא רעיונות והקשבתי למתרחש סביבותי. ונדמה היה לי שצללים-דוממים
אלו, שצללים-מתים אלו מלחשים דבר מה באזני, שצללים אלו חפצים להשקוט
את מבוכת-נפשי, לנחמני, ובעצמם הם מרגישים שכל נחומים בעולם לא ינחמו
אותי שבור-הלב, שדוד-התקוות. וחפצתי לחבק את הצללים האלו, לטפס
בידי, כמו שהייתי לפעמים בערבי-קיץ בהירים מלטף אותך, לנשקם ולשוחח
אתם... הלא כה הרבה יכולים לספר צללים-רבים אלו. אני רק צל אחד
הגני וכה הרבה אני יכל לספר, וצללים אלו המעט להם חומר? וכי אין להם

על-מה לספר?

ושקעתי במחשבותי-המטרידות. ראשי, החושב כה הרבה, נטה הצדה
ושפתי לחשו איזו מלים.

ויודעת את מה לחשי שפתותי החמות צממות-נשיקות? וכי יודעת מה
דובבו שפתותי?

זה היה הימנון לכבוד הצללים. אני נשבעתי בלבי שצללי-החדר הם
רעי, שרק בסביבותם, אמצא מנוחה. ושרק ביניהם אני אשכח רגז-לב, ענוי-
נפש ותאוות-נמרצות.

וכה נעים היה לי לעמד בחדר, להביט על הצללים, על הרהיטים, על
החלון הפתוח...

רוח קל נשב דרך החלון, גדלה הדביקות ברקודם של הצללים.
ואז בעמדי לפני הדר-החזיון הזה, בראותי את מחול-הצללים נשבעתי

ככה:

„אח אהיה לצללים, צללי-לבי ונשמתי יתרכבו עם צלילי-עולם, עם
צללי-דורות עדרו וימים יבאו, וכלנו יחדו נחזה בשלום“.

וככה נשבעתי, ואותך שכחתי; שכחתי שגם לך נשבעתי.
אבל לא אני אשם בהפרת שבועתי. לא אני הגורם לחלול אמרתי
אשמה רק את יקירתי, אור היית בעדי, חלק מהאור הכללי, בת-שמש היית,
תולדת קרני-שמש — ואני כה שונא את האור ואת השמש... אני אוהב
חושך, לילות שדודי-לבנה וכוכבים נופלי-ארץ...
וגם אותך, אור חיי, שכחתי ואשנאך.

VIII

ושבי נא על ברכי, הטי את ראשך-המסלסל על לבי העגום ואני
אתודה לפניך.

יש רגעים שבהם מוכרח האדם להתוודות לפני מי שהוא, לספר למי
שהוא על עצמו. וביחוד אוהב אני רגעים אלו, לפי שאני אוהב לדבר
על עצמי.

יש אנשים בעולם שחיים הם את חייהם בלי-דאגות, בדי פרפורי-לב,
בלי-מחשבות ורעיונות. ומה מקנא אני באנשים בריאים אלו; מה מקנא אני
באנשים כאלו ששקטים הם בביתם, שלווים הם בחוץ ותמיד יכולים להכנס
אל החברה בפנים מביעי-שמחה ועליונות.

אני מקנא באנשים אלו.

הוי, אל גדול השוכן בלבבי-השחור! מדוע אין אני יכל להיות שאנן,
בלי-דאגות ובלי-מלחמות, תיכף שהתחלתי להבין ולתפס את מצב-הויתי—
נעשתי בעל כרחי לאיש מלחמה.

אלים-שברתי. לוחות-אלה, לוחות-המוסר והאמונה—לרסיסים נפצתי. ועתה
אני יושב לפניך יקירתי, זקן בלא-זמן, חלש ואכול-פקפוקים.
יכל להיות שאני החוטא היותר גדול.

עם הכלל רבתי ואת היחיד הערצתי. עם מושגי-רבים נלחמתי וליחיד במלחמתו עזרתי. ולפעמים הייתי חושב: „ ולי אני הרשע, אולי הצדק עם הרב. הלא אלפים לא ילכו בדרכים עקלקלים, יחיד יכל לטעות אבל כלה" ככה חשבתי בשעת רפיון-רוח, בשעת מפח-נפש.

אבל לא! הכלל הוא החוטא, הכלל הוא החיב, לכלל מלחמה אקרא. וככה נלחמתי ולא יכולתי. ראיתי כי לשוא עמלי, שלא אוכל להוקיע את קיון-העולם נגד השמש-וסרתי הצדה, פניתי מדרך-המלך לסימטאות התבל. ועל קצות-האצבעות אני פוסע, שקוע במחשבות וכולי מסור לעצמי. אין אני חושב שוב על תקון-העולם, ולא עוד חולם אני על תקונים של אלפי אתונים.

עכשיו אני עוסק רק בעניני עצמי. שואף אני רק לתקן בדקי נשמתי הרעועה, את אמונתי המתפוררת.

יחיד, בודד, עזוב, שכוח, פצוץ-לב ומעונה-נשארתי חי בעולם. נזור מכל ומכלם. רעי מתרחקים ממני ואני אחרי חברתם אינני רודף.

וככה עוברים הימים ולילות ללא שנת, נוקפים ירחים, חולפים ואני, בחזרי-האפל, את נשמתי אתקן, את פצעי-לבבי ארפא.

ורק אותך יקרתי—אין אני שוכח. ויחד עם מחשבותי-האפלות גם את שורת בקרבי-רק זכרונוך שמור בחובי מערב-רב הפרצופים והגונים שפגשתי בדרכי-העקומה.

ומה כואב עלי לבי כשאני נזכר שאין לי היכולת לאהב אותך. מה כואבת-נפשי כשאני צריך לאמר לך:

— שכחי אותי, יקירתי, לא כעד נשים נולדתי. אהבתי לא אתן לנשים. היא, אהבתי, כבר תפוסה היא, כמי שייכת — — — ל, „אני" שלי...

לסגנון הפיטנים

רק תכונה אחת של סגנון הפיטנים רצוני להטעים כאן — את העוֹשֵׁב, בניגוד לשירתנו החדשה, שהיא רפה כ"כ וענוגה. בסגנון הפיטנים אין קלות וגמישות, רכות ודקות — מדות ששירתנו אנו מצטיינת בהן, — אבל לעומת זאת הוא עז ותקיף, חזק ושגיא. סופרינו החדשים יראים מפני כל חדוש בלשון ושואפים להמלט מכל מה שאין לו סמך ברור. במקראות, וכשהם זקוקים לניב חדש הם משתדלים לצאת ידי המדקדקים ולהיות זהירים במצוה קלה שלהם כבחמורה. הם קשורים ואסורים, תוהים ומפקפקים ונוטים להחמיר תמיד. מה שאין כן הפיטן, שדמיונו כגבור ענק, שלבו גס במקובלות ומפורסמות, שסולל לו נתיבות חדשות ומקצץ בדרכו בנטיעות המפריעות לו. הפיטן דורך בצעדי-און, במקום ששירתנו החדשה יראה כף רגלה הצנ מהתענג ומרך.

לא כל זהירות מביאה לידי זריזות, כי יש שהיא מביאה לידי דלות. זהירות שלנו בלשון מעידה על רחוק נפשי ממקורי חיותה, ולפיכך היא עושה רשם של חולשה, רשם של אורח נטה ללון, המתירא לגעת במה שאינו שלו, אבל הפיטן „מתאכזר“ (בטויו של צונץ על הקליר) על הלשון. הוא מתנהג בה כבעל-בית העושה בתוך שלו, היא אדון דלשונו ושליט בה לרצונו, ברצותו חוגג וברצותו ממוגג.

לא מעטות הן יצירות הפיטנים הנראות לנו בלתי אפשריות, מן הנמנעות, אבל הוא כופה אותן על הלשון בעל כרחו, הוא נושא את ידו אל יסודי שרשיה, נעשה שותף „במעשה בראשית“ שלה ובורא יש מאין, בחינת „הוא שח — זיהי“.

אם שירתנו הרכה דומה לנקבה, שיר הפיטנים העז דומה לזכר. אם תקיפות והעזה הם סמני נעורים, — שיר הפיטנים הוא הצעיר, „ושירתנו הצעירה“ זקנה היא במחילה ותשושת כח; וחזקה שלא קרחה אחת יש ביאשה, אפילו אם תסתירו תחת פאה נכרית.

לפיטן לא היו כל מלים „קשות“ במקרא; ידו היתה בכל, לפי הפרוש המקובל בימיו, אבל אנו למרות כל הפרושים המדעיים שבזמנו כמעט כל פסוק קשה, עד שאיננו מעיזים להשתמש במאות מלים שבמקרא. מי מאתנו מעיז להשתמש בפעלים כמו ל'מ: אטר, זבר, זרב, חטם, כפש, סקד, רהר וכדומה לרב. אבל הפיטן אומר מבלי חת:

המפורשות — סתומות, הגלויות — עלומות,
 החשופות — אטורות, (1) הקלות חמורות...
 ואני ולבי רוהים, (2) ואחר סליחה ננהים.

(1) ל' תאטר עלי מיה, תהלים 62, ענין סגירה וחתימה.

(2) ל' אל תרהו, ישעיה 44, 8.

וכן ידבר על פרחים הטומים" (3) על שונא זורב (1) על אסתר המלכה
זבודת החן, על ישראל (5) המיחלים בענוי וכפ"ש, וכדומה לרב,
לא רק מקרא ותלמוד הם מקורי לשונו אלא גם התרגומים הארמיים,
שמשם יקח שרשים כדי להלבישם צורה עברית.
כן יאמר לנו:

ברג (6) נכספה נפשי הצרותיו לדרשה.
או: פרועים קדליך (7) ופעמוני זהב עלי תלתליך.
או: יתרעשין אופן וגלגל, ירהטון (8) ילהטון שרפי רקיע,
ידודון ידודון שנאני שלהבת, עם פתכים (9) ותוכים (10) מהסק צרבת,
בתוכי אש ומימות, ברתתים ואימות, מרבים תעצמות לאל יוסד הדומות.
או: שונאיך בלבות זהוהים (11), לשונם מדברות גבוהים.
או: סבלונות שגר לה במתנה — (12) עטרת-הלומים
הם לא נמנעו מלגעת בעמודי הדקדוק, וכמעט שבטלו את כל הגורות (13)
בלן (חוץ מגורת השלמים) והעמידו אותן על אחת — על גורת ע"ו, שהיא
הקצרה ולפיכך גם החזקה ביותר.
עש (ת' עשה) נפלאות, פעה (ל' כיולדה אפעה, והיא ת' פעתה)
צפור ממצרים, את (ת' אתא) חיל ביום פקודה, סעו (ת' נסעו)
אחריך במדבר, געוני (הגיעוני, ת' נגעוני) ימי עברה,
לעת קץ (הקיצ) — חזו (חזה) ויירא,
צת (ת' יצת) בה חריות ומוקדה הרב (ת' הרבה)
גף (ת' הניף) ידו — וירדו אבני אש, וכדומה לרב.
גם הסופרים החדשים מרשים לעצמם לבנות בנינים חדשים משרש ידוע,
אבל רק מהקלים — כבדים ולא להפך, אולם הפיטן אומר: תחת פאר. —
פאור, ת' האון — און, ת' הסכת — סכות, ת' הקשב — קשוב, ת' השכל —
שכול, ת' הפרד — פרד, ת' התמד — תמוד וכדומה לרב.
און שועת מיחלים, סכות רחשי וגם לחשי תרצה.
פניני שיר אשר לבי חרטן, היש משיב פרודותן לחוטן?
תמדו מאז כל עדת קדושים וכ'.

וכשהם בונים בנינים כבדים מקלים, אין זה רק לשם חזון הפעולה,
כמו שעושים עכשיו, אלא לשם הוראה חדשה, עפ"ר כדי לקבל פעל יוצא

(3) ל' אחטם לך, ישעי' 48, 9.

(4) ל' בעת יזרבו-נצחתו, איוב 6, 7.

(5) ל' הכפישני באסר, איכה 3, 16.

(6) תרגום, "נחמור" — "ורגיג".

(7) תרגום, "ערפו" — קדליה.

(8) רהט — רוץ.

(9) ל' נסלן ופאתן זב"ז, ענינו — ערבב (ע' ב"מ ד"ל).

(10) רבוי מתוך.

(11) תרגום, חנפי לב — זוהוי לבא.

(12) ל' עטרה שאינה הויכחו.

(13) ולא מחטרון ידיעה, אלא שלא כאן המקום להתעכב על זה.

מעומד. כן למ' בנו מנום — גמם (הפעל תנומה), מ"זך" — זך וגם זכך.
מצלזל—הצלל, מנחוז—נחץ וכדומה לעשרות.

עורה כנורי הדומם, ונימיו עוד לא תנמם.

וביחוד ידועה דרכם לבנות, מכל הפעלים שמות ולהפך מכל השמות
פעלים.

כשם שבנו למ' מזרם — הזרם, מחדק—החדק, מדרור—הדרר, מכבל—
הכבל, מאביב—האבב, מגחלת—הגחל, מעליטה—העלט, מכפן — הכפן ומשפירר—
שפירר וכדומה, — כן בנו למ' משזוף—שזף, מאנוף — אנוף, מרקוד — רקד,
מספון—ספן, מכיל—כיל וכדומה.

מעצים—רנן, ומהרים—רקד.

זם לבי — בהגיגי יגחיל.

אין לעמד על ספן (ל' ספוני טמוני חול, ספן—סוד, תעלומה) מדותיך.

כך ארגו הפיטנים חרוזי פז פאורים לבית שירתם הנמרצה, שמו חליה
חדשה בצוארה ופעמוני זהב בתלתליה, קשטה בכדכוד וספירים ועשוה
מישפה ומשהמת כלה.

האמנם לא יזיק לנו "לדלולי פעל וכודי זמן" להקשיב מרחוק, לקול
חליה בצואר ורגשת השביסים?

י ס ו ד ו ת.

כל אידיאה מקורית הנה נסיון-קפיצה חדש לעבי היער, לתוך לועו של הזאב.

עם היסודות גרתי; תמיד על עברי הזהרורים; בין השגעון וההברקה; ללא משען-קבע, בלא קורת-גג של אמת שאננה.

היוצר אינו אומר די בנכס-ירוח ואינו מתחמם בעורו של הזאב הפגר, כי אם מזוין תמיד, רגע ערב ההשתערות, לשסע בידיו את הזאב. והסכנות הן לו בנות-לוי.

מלא חשד. כארי הוא מתערטל מכל מלבושי-הכבוד, אשר תפרו לו הוריו ורבותיו, גם מטלית עצמו ומעור בשרו. המערומים היחפים פוסעים בקור הסופה בין קוצים וברקנים כדי לחתום בדם פצעיהם את האמת שלהם. הכפירה סדק לאמת, כשם שהבקרת, הן זו, המערערת יסודותיה של שטה הגיונית והן זו, המרימה את הכשיל על סדר, חיים מקובל, היא אם כל אידיאה.

ההברקה הראשונה: לא יסודית היא אצל כל הוגה דעה חדשה לגבי סכום ההון הרוחני המשומר, ואצל כל מתקן לגבי סדרי-חיים קופאים. לא זה, שמקול רעמו מתנפץ אליל, הוא נקודת-משען עראית לחרוש מעליה את ההון המקופל, זה שעתיד לשמש או ליצור קנין חדש. עור הזאב הפגר היא התרבות, הבורחת מן הסכנות וקוצרת תמיד את אשר זרעו אנשי-חיל אמיצי-לב.

התרבות, השוקדת על הנוחיות, אין לה כי אם זיקת-קנינים; היא אוכלת פירות מבושלים ערב או אחרי התלעתם.

האידיאות, שהן תארים מושכלים, אין חיותן עצמית, כי אם נזונות הן מן התארים שבהתפשטות—מן הגופים.

כל המצאה של נתיב חדש בשירה או בהכרה, בחקר דת או בתורת החברה, דורשת קרבן חיים, חלבה ודמה של הישות הגופנית, אשר הורה אותה; אם המעטה אטית של שני חמרי-שרפה אלו או המתה מהירה באחת מארבע מיתות בין-דין.

בשם מי דן בית-הדין את מחוללה של האידיאה החדשה? בשם אידיאה קודמת, לשעבר מקורית, ועכשיו קנין הרבים, כלומר, בית-הדין מוציא להורג אבי אידיאת העתיד המחודשת, בשם הקנינית, התרבותית.

התרבות הנה בית-גנוזים של אידיאות, לשעבר חיות ומורדות, ועכשיו פגרות ראויות לעכול מאחרי שנחרכו כנפיהן ונמחטו עוקציהן.

כמו הגופים הממשיים כך האידיאות, שהן גופים מושכלים, שואפות להתפשטות, לכבוש כל החלל, ואינו סובלות שכנות או צרות לעצמן. ומשהן

גלחמות על קיומן הריהן רוצחות צרותיהן. כל מבקר מחדש שואף להתפשטות מוחלטה ולכן הנהו מוציא להורג את אבותיו, ואחרי שהוא גופו מוצא להורג על קדוש אידיאתו אף הוא מתקבל על הבאים בקדושת התרבות. אומרים: פ"ג גבור, שוסע זאב! הוא געשה קנין.

בבית-העלמין, בין שורות המצבות על אידיאות קטגניות וחללות, פגרי יוצרים מתים, רועה התרבות. מן הפגרים היא נזונה וגם עושה מהם שמוש: לפטום, למאור ולהסקה. בשעה זו עצמה, שהיא רוצחת את האידיאות החיות והותחניות, המסכנות את נחת החיים, היא עוטפת את עצמותיה הזקנות באדרת העשויה מעור הזאב המת: ולא דוקא מעור אחד. התרבות היא סנתטית, בליד של כמה מיני שירים, פגרים, פגרים אינם נכונים זה מזה, אפר מקלה של אש הקדשים; כרעים ממורת, לחיים ממערב, בני מעיים מהעולם העתיק וגללי אמונות ודתות שונות-הללו הנה יסודותיה של זקנה זו, הצורת מלכתחילה כל חדש מקורי, העף כעיט על הפגרים, אם כי תמיד פוולת בעין אחת לכל משוגע ואיש הרוח כדי לדלות מעט דבש מבין בתרי הארי ההולך למיתה ולזרוק דם לתוך עצמותיה היבשות מדמיהם של בני משפחת זכריהו.

היוצר והתרבות - אויבים זה לזה. הראשון הנהו או עיט עף או חולד מחטט בשרשים; תמיד בודק, תמיד כופר ומנקש על גבי הכדור, הוא מתהלך בין החיים כבבית-עלמין ורואה סביבו רק מתים, והתרבות אויבתו אורבת אחריו לעשותו פגר ולהורידו לאשפתה.

מכאן: היוצר איש רע, חורש מזמות. רעות על היש: אכזר. ועיניו ליער! התרבות, הנוחה אחרי גוה-שלום, מתהלכת כרות אחרי הנערים, עם סנורה הפרוש, ללקט לתוכו שעורים.

רק הונדלים יוצרים; רק היוצרים מבקרים; רק המשוגעים מחדשים. לא בעלי התרבות; שהללו אינם יוצרים קנינים, כי אם שומרים על הקימים; ואין כחם אלא בשמירה ובהוספת קשטים ופטורי ציצים.

בעלי התרבות, פחדני הזאב, מפרשים תמיד את הארי המת; וכל מפרש אוכל את הפנים, כמו שהתלמידים הם התולעים, האוכלים מבשר הרב. צאו וראו בדרשנים ובפרשנים: אויבי הגדול הם, שאומרים: הכל מרומז בהרב, כלומר, בהאידיאה המתה, והריהם קוצצים למפרע בזכותו של הבא. כל מקום, שאתם מוצאים אחד עומד וקושר כתרים לגבור מפורסט דעו לכם: פחדן הוא מפני הזאב ולכן מצא לעצמו חסות בשוסעו. ועוד: עקר הוא וחוטף-שירים! ולא עוד אלא שעלול הוא בכל שעת צורך - אם כשכלתה לו שעתו של הגבור המהולל או מטעם אחר - לקשור כתרים לגבור ומקובל אחר, אויבו בנפש של רבו הקודם.

ואפילו אם הרב עצמו מאריך ימים אחרי מותו הרוחני הוא גופו נעשה ממעכבי ההתפתחות, כח תרבותי ריאקציוני שמכיון שהוא חי סימן שהאידיאה, שולחתו, כבר פרחת נשמתה והוא מתפרנס מפסתה או מזיופה. ההוטאים שנטרפה עליהם דעתם בזקנותם, נעשים בעלי תשובה ובני תרבות.

רק המבקר מסוגל לחצוב מאש ההויה נצוץ זה, השייך לשורש נשמתו;
רק החלד, המחטט בשרשים, יש והוא זוכה להציל ממעמקי הרגבים גרעין
ממשי. לא מי שנוטל מיד אחת ומוסר לשניה מחבות ריקות לעשרות מתחמם,
כי אם זה שמניע את שפתיו לרצפת הקדש ונעשה כבד-פה.

איש התרבות—החמור הטעון אידיאות מתות, — החובק בזרועותיו המון
פגרים ושלדים, כלום עשיר הוא מן החמור?

זה, שאינו עלול מפני פחד צנה לקרוע את כתנתו הרוחנית היחידה ולערטל
את גופו, הפקר לזועות, זה לא טעם מימיו טעם חרות ואין עבד קונה מה.

בחור!—הראני את אגודלך המקוטעי ואדע, שאינך מן המלקקים! — ואם
לא קטעת את אגודלך האם לא רסקת את אבריך? או שמא לא איש-ציד
אתה, כי אם מושלם ובעל לשון?! או שמא הכל אינו אצלך כי אם כמין
זמר? משביב הנחת שבעיניך, מכרכוריך סביב רבותיך ניכר בעל ההנאה,
פושט העור מעל המת.

אולם איש המכבד את נפשו אומר: יתכן, לא יוצר אני, אבל גם לא
חמור. פרשן אינני. לא לכבוד הוא לי לנקר באשפת נשמות ולפטם את כרסי
בגללי מי שהוא, אם לא הכל זוכים ל"הן" חדש, אבל ה"לא" אשר נתן בלבי
גורלי, הברקה — השראה זו — לי הם; הכוכב אשר תחתיו נולדתי, אני — שלי!

אזיביה המסוכנים ביותר של הבקרת הן כחות הגבאים, התלמידים,
החסידים והנכבדים, המרקדות על קבר הרב. הללו זוללות וסובאות את
החיוניות שבכל אידיאה חדשה.

על כל אידיאה חיונית תולות את עצמן שירות של אנשי זמירות,
הקוראים: הופ! הופ! כל בורגני ההשגה אוהבי התנומה, כל עצלי-המת, צבועים,
חנפים ובעלי-לשון, המבקשים לעצמם שמלה וקצין.

צאו וראו: היה אחד שנצלב וכמה צבועים וקבצנים נודדים התפרנסו
בשטח דורות מגויה תלויה זו!

כל דת חדשה, כאידיאה מקורית, הנה שביב אור חדש, המפצע למאורת
הואב, ורק כהני הדת שמים את העם בחשך.

והוא הדין בכהני השירה והאמנות.

אותם האביונים, הממלאים כל עזרות הקדש מבפנים ומבחוץ ומתחלכים
בכתלי ההיכלים אגב פשוט יד לנדבה, שכיחים גם כן בהיכל האמנות.

דרך חור המנעול של היכל היצירה הם מציצים בדחילו ורחימו אגב
חסידות וקוראים: הופ! הופ! הרי יצירה חדשה! הרי גלוי שכינה! —

חובשי התנורים החמים, שבתוכם עלו על מוקד גבורי האידיאה, בעלי
רצון לל התחדשות, הם גם הפרשנים, הדורשים תגים בתורת הרב ותולים בה
כונות, כרי למנוע את עצמם ממגע בלתי-אמצעי עם גופי הדברים החיים
והטורפים.

אותם הדורשים תלי תלים על כל פליטת הקולמוס של הארי גתה האם
לא אויבי החיים הם?
ואויבי הבקרת.

השירה הלירית, זו האיתית, של „הוא והיא וסירה על פני חלקת המים“
היתה אפיזודה על פני כדורגל, החורש עלינו תמיד מזמות.
היא לא מותרת, כי אם צעצוע ילדים, שמחמת אימתה מפני הזאב
מצאה לה חסות בחיקה של השולמית, התמה כביכול, זו המחליקה מבטיה
לגבר.

הכוכבים, אלו פצעי הדם, נשקפו לליריקן כעיני תכלת של אהובתו.
ילדה תמה! השקיפי נא סביבך. שקט וחום! ואת כה נאוה ומדברך חן.
ומה המגור אשר בעיניך?
הליריקה המליכה את השועל למלך. קפאה על כזבונה. פתחה את פיה
בזמר.

כאילו האידיאות לא הרי-געש הן! כאילו ככבשות רועים הזכר והנקבה
יחדיו! כאילו לא לבאים העמים ולא אחדיות הנשמות!
השירה הלירית, זה היסוד הנשיי, ילדת-שעשועיה של התרבות ויוצאת-
חלציה היא, יש בה משורש החתול, האוהב תנומות, נוח שקט וחם ונהנה
מאוצר של פתנת-חנם.
היא רק מקבלת שפע; ואף היא אויבת את הבקרת!

ספרותנו החדשה היא נוה-מקלט לחתולים; לחנפים ולאנשי תנומה;
לפרשנים ולדרשנים. לא גברים כרוה, כי אם נשים רכות-מזג.
מפני רחוקה מלשון מדוברת וקורבתה אל בית-העלמין של כל הדורות;
מפני שיצאו מתוכה כל היסודות המתפרצים שבאומתנו לרעות בספרויות
אחרות, ומפני שלוטה היא באדרת של לשון הקדש, עור זאב מת בחביון
העבר: הריה חורבה גמורה, ההומה מקולות הקריאות, קדוש! קדוש! היוצאים
מפיות אלפי תלמידים ענוים.

הרב נרו יאיר! החכם שליט"א!

ימים ושנים מעלים גרה נדנוד של אידיאה סחוטה.

הרכים שבנו, התרבותיים, אומרים:

להרוס אתם באים אצלנו? הן מעשה זה הנהו בלתי תרבותי. ההריסה

למה? ומכל שכן אצלנו, שהננו בלא זה כה עניים! — מה אפשר אצלנו

להרוס?—אנו זקוקים רק לשלום ולרצון טוב!

הגבעונים!

כן, אצלנו. ביחוד אצלנו. אנו בעלי התרבות העתיקה, שאכלה ולא

עכלה פגרים לאלפים, עלולים ביותר לצביעות, לספוק רוחני ולאונאה עצמית.

אנו מסוגלים ביותר לפרשנות ולתלית עצמנו באילן היחוס.

פה לא שאלת ערכין בלבד, לא שאלת זקנים וצעירים, ישן והדש —

הריקניות מתכסה גם בטלית החוש—כי אב מלחמת שני המעמדות: הרעבים

והשאננים.

הונדל העברי איננו בתוכנו.

רעים! האם לא עוה כמות אהבתנו לספרותנו? וכי לא אורחים אנחנו
בספרות ישראל? או האם לא רוח האיריאה תעמנו? חילים אנחנו ועלינו
לצאת למערכה.

רשות-הדבור לגרון. לקרוע מסוות.
משכבר נדרתי בלבי להקדיש מכחותי הדלים לעבודה זו.
יען כי לא עבד אני לפגרים; לא גבאי; לא נכד.
אני בן!

ב. פוֹרְנִץ.

* * *

על צמד גלגלים של בדידות, מחלקקים למעברות
בהבהוב-טצבונים, —

תחול החפה בשחורה חשורה בכברת-אישונים.

למפלצת-מאור, מזרת עטלפים וחשוקי תהום-עדן,
על תמה נכספתי לפעמי הסמל
במעלה-הספים.

ומתעודדה על גמל עלפה טוות-האפסים
ובנרות שחורים, נוצרי-סוד,
מטלאת גלוי-קרסים — —

למפלצת-מאור חוצת חפת-הסגורים,
לפליט משרה עולת-מזרח ובאת-מערב, —
נצב עלי מצפה-זך גואל דמי-עלומי!

ומצנעת בתולה סלוד-עדן-קשת המוקיעה גיל, —
אהוי! יזרח ויתעלה סלוד אנוסת אל-השחרות
על צמד גלגלים של בדידות — — —

על הבמה הספרותית שלנו.

עם יסוד במה קטנה זו ידענו מראש, כי לא נרוה נחת. ידענו גם את היחס של בטול והלעג, — ועל זה ודאי שאין אנו מצטערים הרבה, כי מראש היינו מוכנים לכך. וגם עתה אין אנו מוכנים בדברינו להשיב לכחורפינו, כי אם לאותו „אחד בעיר ושנים במשפחה“, שאזנים לו להקשיב נכוהות.

לנו יש מושג על סופר, ספרות ודברים הבאים בדפוס באופן אחר מהמקובל (כלומר: מהמחוקק) אצלינו. קודם כל יקר לנו דבר אדם. מקובל הוא שמעריכים את גדלו של הסופר ע"פ כמות כשרונו, אופן בטויו וצורת דבריו — שהוא מהונן בהם. ואנו אומרים — לא כן. הסופר צריך קודם כל להיות לא רמאי, דבריו צריכים לבוא מתוך הכרח פנימי, כמעין הנובע, ולא ע"י רצון ובחירה הפשית בכבד. ועוד: הדבר שיוצא מתחת עטו של הסופר צריך שתהיה בו סגולה של מלה זו, אשר האדם מדבר בה עם נפשו, פשוטה, ערומה, בהתגלות לב, ולו גם נעדרת יכולת לבוא לידי גאולת הבטוי החצוני. מלה כבדת-פה, נלעגת אפילו, אבל פנימית, נפשית, — יקרה לנו פי ארץ ממלת שעשועים, פלי נחמד ל„מליצה נהדרה“ ו„לאמנות נשגבה“, שספרותינו לקתה בהן כל כך. אמנם חשוב דבור זה של סופר, שיש בו גם אמת פנימית וגם משום הבטוי האמנותי הטהור. אבל מי שאיננו יודע את האמת הפשוטה, כי „בעל פרחו הוא יוצר“, ו„אין להחזיק טובה לעצמו“, הרי הוא והאמנות שלו — פלסטר. כי ע"י זה האמן מנאץ את מתנת אדוני המיוחדת לו וגורם לשכינה שתסתלק ממנו. ועוד: ע"פ הכרתנו הפנימית אין אנו יודעים ואין אנו מכירים אותה הבדדה בין אדם וסופר ובין סופר גדול וקטן, כשם שאין אנו יודעים את ההבדל העיקרי והנצחי שבין קרני השמש הגדולות והקטנות ובין השמש בכבודה ובעצמה. בחינת: „פתילה בשלהבת“. פי יש שני טפוסים של אמנים: משפחה אהת עובדת, יוצרת, שואבת ברב או במעט מהמקור האמתי, ממעיני הישועה, ומשפחה שניה — מקבלת, חומסת, בולעת היל זרים, המשפרתה ומשכללתה, ומציגה אותו לראוה, כהורתו יולדתו. המשפחה הראשונה היא כנמלה תאגר אוכל, נחבאת אל הכלים, עובדת שלא על מנת לקבל פרס, והשניה היא רעשנית, חצפנית, מתריסה תמיד בגדלה ושיאה, משחקת באלהים ואדם, ותמיד היא דורשת שכר ופרס, ועושה עסקים עם גדלות וקטנות, ומחלקת כבודים.

ע"פ מושג זה אנו נגשים אל כל אמן. ואת הסופרים מבני המשפחה הראשונה אנו רוצים לראות מופיעים על הבמה הקטנה שלנו. העלה בידינו? — שאלה היא, אבל שאיפה עכ"פ יש כאן.

ומה ששייך לה „קולות“ — לא לשם הדור והתיפות הקימונו במה זו. בכחותינו המעטים ובפרוטותינו העלובות, אבל שלנו, הקימונה. גם אנו יודים.

את הדרך לקופות התמיכה, אי-להשיג ניר משובח, ואי-למצוא נתיב לִסופר
זאה ובלשן— ולִסגנון מתובל והדור יפה— ולא בחרנו בזה. אנו יודעים
ומעריכים היטב את כחותינו החיוניים בעולמנו ובספרות שלנו. אמרנו: טוב
לנו קול אדם ממש, מאלפי הדים של קולות אחרים ומחשבות אחרים, הדים
של פעמוני-זהב ומצלתיים פסף לִמגדלים רמים ונשאים. הלא תודו, כי
ספרות זו, הנקנית בפרכוס־חן, אינה ספרות. ואם ספרות היא— לא שלנו
היא, לא אנו, ע"פ עצם מהותנו ותנאי חיינו, שואפים לִמשהו אחר. וכל
אותו הנוי המופרז, שנגלה בפתע פתאם על פני שמי חיינו, כמטר גשם
גדבות, לא שלנו הוא! זוהי מלאכותיות, או מעשי להטים, או לכל היותר,
גסיס! ולא עוד— העושר הזה שמור לנו לרעתנו. הוא מעיק עלינו בכל כבודו
וגדלו ומחנק כל התפרצות של יצירה אמיתית ושל כל דבר הנוצר בחשאי,
הגדל מעמק. כי הלא הכל יש כאן מן המוכן, והכל כאן יפה ומהודר, עם נטילת
הקוצים וקציצת השרשים, תיכף ומיד ראוי לעכול.

ואשר לזקנה וצעירות — — —

זקנה וצעירות. גם מושג לזה מוזר לנו. באמונה, מי יציב את הגבול
ביניהן? יש זקנים שהם צעירים, ויש צעירים שהם זקנים. האמנות היותר
גדולה והצעירות היותר רעננה היא להגות ולדבר פשוט, ישר ואמת. משום
זה יקר לנו שיח ילדים שלא הוער מתוכנו וניב זקנים שריחו לא נמר,
בלבד שיהיה הסופר שואב ממעינותיו, ויהא כמו שהוא, עם חסרונותיו
ומעלותיו, ולא אקרובד, שקרן ומאחיו עינים! לא לשם "הצעירות" יצרנו
לנו במה בפני עצמנו, ולא משום הרדיפה אחרי "הרעננות" ו"התסיסה", כי
אם, פשוט מפני שאין ברירא אחרת. אין לנו אף במה ספרותית אחת
חפשית, בשביל הסופר אשר לא עלה עליו עול זרים. ובכדי שיוכל אדם להביע
את רוחו, צריך שימצא בתנאים מתאימים ובאטמוספירה נוחה ומאפשרת
במקצת את קיומו. יש לנו עתה במות גדולות, רחכות ונהדרות, אך מונופוליות
או חברתיות, — ולא יותר! ואם, מסביב לבמתנו הקטנה, לא נוצרה עדיין
אטמוספירה זו המקווה, הלא על כן כחותינו מעטים ומצומצמים, וקמץ אנשים
אנחנו. אבל תקותנו חזקה. אנחנו יודעים צת הכח מאין אנו שואבים.

ואשר לביליק — — —

ביליק. צריך פעם אחת לברר את הדבר ולהביע את זה גלוי, כדי שלא
לתת מקום יותר לחנפים לעשות סחורה עם השם ביליק. אנו יודעים את
ערכו ואת אשר נתן לנו, ואין אנחנו מקפחים כמלוא הנימא מערכו הרב.
אלא מה שאין אנו משקרים ולא מגזימים. אנו אומרים: ביליק הוא כח יצירה
איתן, שזעזע נימים רבות בקרבנו ונתן לנו ספיק נפש ידוע, לנו— בתור יחידים
מן העם, חלק מגוף האומה הדויה, המכונה ישראל. אבל עד הפקעת שבלבנו
עם כל אותו סבך הנימים והקורים הדקים, לא נגע, ולא היה ברצונו לנגוע.
אנו מקבלים את ביליק כמו שהוא. כמשורר ישראל, במשמעותה הרחבה של
המלה הזאת, שחה ומצץ את כוס התרעלה שלנו הכללית, אבל היא יודע רק
את צרות הכלל בתור קבוץ, ולא את צרות הפרט. הנפש היחידית זרה לרוח
יצירתו של ביליק. וגם אותו הצער והמכאוב, שביליק יודע כל כך להביע

אותו—הריהו זה שנראה גלוי ובעין, ושכל אחד רואה אותו, ולא זה הכמוי והנעלם. אפילו צרות איש מישראל, הסובל לעצמו, מבלי דעת, כתוצאה ישירה ממצבה האומה השפל — אינן עולות על מיתרי כנורו. הוא יווע גם לענג את הלב בשירי הטבע ובשירי אהבה וכו'. — אך בכל השירים הללו עובר חוט שני אחד ואופיני לגבו: קוים כללים, בולטים, מגובשים: בהיר, בעליל, או כפי לשונו: „צרורות“. וכשאנו שומעים: ביליק, הוא נביא, שהקיף את כל מהות חיינו וחדר עד מעמקי מעמקינו, ביליק הוא שבילנו הכל ואין אחריו כלום—אנו, פשוט, עומדים ומשתוממים ואין אנו יודעים: האם זה שקר, צביעות, חנופה, רמאות, או קטנות דמוחין ושטות. ולא עור, בשעה שבספרות הבקרת שלנו, נעשה זה מעין קולט להלל את ביליק אלף פעמים ביום, ואין איש מוסיף מדליה כלום, כי אם חורר ומעלה גרה את השבחים והקלוסים עד כדי הקאה, יש לשאול קודם-כל: אם בעל נפש הוא ביליק, איך הוא מקבל את כל זה בנחת רוח, ואינו מתרחק מהם ומהמונם כמטחוי קשת. ואל תאמרו. „שחה לעפר נפשי“.—הלא כל איש אשר חיך לו לטעום יודה, כי דוקא זה מוכיח את ההפך. דוקא שיר זה מראה בעליל, כי ניחא לו לביליק, ניחא. ומחמאה חלקה היא מצדו, כביכול בהתרסה, כלפי המברכים והמלקקים, כבעל יובל זה המשיב למברכיו: „איני פדאי... ואין זה אמת... הגזמתם“... וכו' וכו'. והראיה: שיר זה נדפס באותם הגליונות, ששם הרבו לשפוך עליו דברי לעג ושטות עד כדי מהנק נפש, וששם רשום גם באותיות גדולות: „בהשתתפותו“. ושנית—ויהא שביליק הוא הכל ואין לפניו ואחריו כלום, הוא היחיד והמיוחד, המאור הגדול, והיעדה על הלב לחיות על השמש בלבד?! בגן אלהים המבורך יש מקום לפרחים וציצים, נצנים ודשאים, לכל דבר גדול וקטן, עכ השמש ביחד, ואין אחד דוחק את רגלי השני ואין אחד מקפח את השני. וכאן—ביליק וביליק. מילא, יכול להיות אדם שאוהב רק את השמש ואוהב כל היום להתחמם כנגד אורה. אבל אם יבוא אדם זה וירעישי: שמש, שמש! ובינתיים יעבור וירמוס את כל הפרחים והציצים שבדרכו—היאך נקרא לאדם זה? ולא עוד, אם נדע, כי בכונה תחלה הוא קורא „שמש, שמש“, כדי שלא נחשדהו, שאת הפרחים והציצים כונתו לרמוס, היאך נביט על אדם זה, על הלוליו, קלוסיו, ואיקסטוה שלו המעושה? ואשר למר א. שטיינמאן —

לא כאן המקום לדבר על מר א. שטיינמאן וסגנונו. זהו פרק בפני עצמו. ולא מר ב. פליכס (ראה „הדיים י"א י"ב) הוא האיש אשר יעריך חזיון ספרותי כזה. בעל סגנון שד מנדלי וביליק בכלי שני זשלישי ודאי שלא היה צריך להשמיץ יולו על סגנון בכלל, ועל סגנונו של סופר כמר א. שטיינמאן בפרט.

ואשר לשאר דברי החדוד והרעל, הנאמרים בגלוי ונבלעים פה ושם על חשבון הבמה הספרותית שלנו —
יהי נא אשר לכם! אנחנו בדרכנו נלך, בקושי, לאט לאט, על פני חתחתים—
אבל בלי חת! כי גם לא אל הנצחון עינינו נשואות; חובתנו להביע, אולי תאזין און, ואולי לב יתפעם.

מדר י כ י ה מ נ ו ח ה

הצבור — זהו חומר אמרמי שקט וכב =תנועה, השואף שלא מדעת אל השבלונה. אינרטי וקונטרבטיבי הוא על פי מהותו.

הצבור אינו ממהר ברכו: יש לו פנאי, ובמשך דורות ויובלות הויתו נגרת בכבוות על דרך ההתקדמות. לפעמים רחוקות הוא נתק ממקומו וממריא עוף. אולם חוץ כדי סיסה הוא מתישב בדעתו ושב אל מקומו ואל מנוחתו. ויש אשר ישוב על עקבו אחורנית: העסיפה מפילה עליו פחד.

האנושיות צועדת קדימה לאט, עקב בצד אגודל, כי עמוסה היא סבל ירושת דורות משא לעיפה. אלפי דורות של התפתחות מונחים על שכמה כאבן שאין לה הופכין, כגבנון שאין להשתחרר ממנו.

הדרך קדימה אינה ישרה וחלקה. בתוך ההמשך האין-סופי של הזמן נחתכת ההתפתחות האנושית לתקופות הנמשכות זו אחרי זו כרוכסי הרים, שלשלת אייכה ומתפתלת של עליות וירידות. כל תקופה מתחלת בעליה. הקהל מתאזר עז וגבורה, היחידים מושיטים יד איש לרעה, ובכחות מאוחדים הם מעפילים ההרה. לפנייהם הולך אחד משכמו ומעלה גבוה. הוא מורה וספנה דרך, מישר הדורים וסולל מסלות.

סופה של כל עליה — ירידה. הצבור עיף, את כל מרצו הוציא לעליה. הזקין וחלש, כחותו עזבוהו והוא יורד מעל ההר. הוא התפורר ליחידים, וכל אחד יורד לו במשעולו, תועה ומבז את הדרך לרדת, ומגמת נפשו — אל הגיא. ציאה נפשו היגעה למנוחה זו בירק השפלה השאונה, בחיק התנומה. וזורה הדרך עם מטה-הקסמים אשר בידו נשאר בודד מאחוריהם על ראש ההר, ואיש מהדורות הבאים לא ידע את קביו, השרוי בתוך הזהר הגוע.

ושם בעמק הכל מתעטף בצללי-נשף. שעת בין השמשות באה בחיים הפוליטיים, הסוציאליים, באתיקה ובאטטיטיקה. כל הגחונים מתערבים לצבצ אמור אחד. קוגטוריים הדברים והאידיאות מטשטשים. האדם אובד עצה ודרך: ימין ושמאל, מטה ומעלה, אחור וקדם — מגמה אחת להם ותכן אחד.

תרדמה גדולה נופלת על האדם ועל מוסר הכליות אשר בו, וחלומות רעים והרהורי-פרא מבהלים אותו. בעלטה יאבדו עשתונותו של האדם העיף, המתערטל מקלפות התרבות וישן שנת יתום רעב ערום ויהף.

אִי־ךְ הוא הלילה וצללי-מור עוטפים את הצבור, נארגים ומשתרגים מסביב לנשמתו, מקהים את חושיו ומטמטמים את הויתו. תרדמה וצללים ודממה כבדה. ורק לעתים רחוקות באה רוח-תועה ממרום, קורעת את קירי הצללים, וכנור עתיק שכוח וגעזב נעור לקראתה ברטט-נימים.

* *

הצבור על פי מהותו הפנימית אינרטי הוא ומושל. אולם תמיד נמצאים בקרבו אנשים אשר לא ידעו שלו בנפשם.

האנשים הללו — אש תמיד תוקד בלבם... היא מתיזה ניצוצות מתוך מבטי-עיניהם, מתוך אמרי-פיהם וממלאה את כל חייהם תנועה ומרץ. והיא היא שמעלה את גשמתם לקרבן-עולה על הזנחות האנושיות, ומוקד זה מאיר את הנתיבות, מהמם את תלבבות ומרתיח את הדם בעורקיהם של שאר בני הצבור.

בני-מרי אלה נמצאים בקרבנו תמיד. הם יוצאים מן הכלל. אינם אפורים ואינם שב וגינם. מיוחדים במינם לגוון ודמות להם משלהם. וברוך המלך לא ילכו. הם סוללים להם דרכים לעצמם נעים וגדים מחוסר מנוחה ושהערר שיוון-המשקל, הם מטלטלים מן הקצה אל הקצה, כי רק בקצות ימצאו סמוק לנשם. וכמטוטלת אשר בשען, מניעים הם בטלטוליהם ויסורי נדוניהם או נלגלי המכונה המורכבה, הקרואה "צבור".

ובו דים הם, ויש להם כל החסרונות והמעלות של יחיי סגולה. ובוגיע תורם לעלות על המוקד אינם נכונים אחר. הם מקדשים את השם ומאירים לזרות ולקול דבריהם החוצבים להבות מתעוררים לבבות ותקחה. ראשונים להרגיש את צעדי השחר, הם מקיצים את הנרדמים לקראת שמשל ומרעיפים סל של תחיה על גלי העצמות היבשות.

בניא נולדים מעוררי-השחר עם האשמורה השלישית של ליל החיים הצבוריים, והראשונים הם מתעוררים ומעוררים את הישנים ומושכים אותם אחריהם על ההר. על ההר, אל ראש הסגה ושם על ראש הסגה יעמדו ואינם זזים ממקומם לרדת: עיניהם נשואות תמיד למרום, אל על. ושם על ראש הסגה בהר-ההר הם כתיים בתוך הוהר הקר אשר במרומים, בודדים ועזובים, בשעה שכל העם החולך אחיהם יורד לבדו מטה מטה.

אין האדם הבינוני אוהב את מורה הדרך, את זה אשר הפיו להיות גבוה מאנו. הוא ירא מפניו, שומע בקולו, נגרר אחריו, מכבד ומעריך אותו, אבל אינו אוהבו.

כי המנוחה השלמה, תנומת-העצבים והאינרציה והשבלונה והשלום ושביל-הוהב — משאת נפשו של הקהל הרחב המה. והשנויים, והתמורות ומהמזכות והמלחמות, וחבל-המשיח, ויסורי העליה וההודכות — מוציאים אותו ומשויון-משקלו ומכניסים מבוכה בנפשו. ולכן בנפל המה-ג תחת כבד משאו באמצע הדרך — ורגמוהו עדת מעריצו באבנים.

במשפחה הגדולה של אומות העולם יש עמים מדריכים ומעונים — אוי לגויים. ויש-אל-אמר ר' יהודה הלוי — הוא לב האומות. אנחנו הננו הכח הסניע את העולם ומרגיזו ממנוחתו ומביא אותו לידי תנועה רבה.

האם לא היה המונותיאזמוס אשר יצרנו אותו השאור שהביא לידי תסיסה עולמית את העיסה האמורפית והאינרסית של חיי העמים? האם לא עוררו נב אינו בכל העולם את השאיפה הנצחית לאידיאלים רחוקים אשר לא באו עד היום לידי הרגשה בהירה ולא נעשו עד היום להכרח חיוני?

אנחנו הרעלנו את דמי האנושיות בסם הצדק העולמי והיא נאנקת מזימת מכאוביה. אידיאלי נביאינו נתקפו כעצם בגרום לא בלוע ולא להקיא ולא לחנם ישנאו אותנו ואת שמנו נעלו על שפתותיהם בחרדה.

השקפת-העולם היהרותית — זהו היופק של דברי ימי העולם, ואני, הפזורים וחנדרתים הננו עזביה הערים והמרוגזים של האנושיות החולה.

וברדת לילה ארוך לעולם והאנושות נענה ונמקה ביסוריה בתוך התהו-ובהו של המוסר המרוע — האם לא מקרבנו יוצא המשיח הגואל ומרפא ומעודד?

והנה גם עכשיו הגיעה לנו תקופה של בין-השמשות והתהמה, של קושזרים וזיפורי-גס סה חאמנות, האסתטיקה, האתיקה יודות ומתנוגות התהום רובצת לפנינו ואנו תרעם על עברי-פיה באן אל ובאין תקוה.

מחלה קשה ואנושה תיפה את העולם, ואנו עם פל היוגינו וקדושינו. אנוסינו ומעונינו הננו הצצע השותת דם של נופה החולה. וכל העמים מסביב זורים מתוך אימת-מות כל אחר את מלה על פצע זה. זוהי הנקומה הגדולה והנוראה שמתקם הצבור בחיר, עדר-הקהל בבודד, בזה שאי-אפשר לסלוח לו את כהונתו.

אנו הננו הקצף הלבן הרוות ומפצע על פני הנלים הזיוגנים בשית הסערה, שבאה עכשיו לעולם מפעניו הנאמנים מגולים לקראת השמש הגדועת עם גסיסת התרבות העולמית. והעולם מתעצב וצמא לגואל.

ב. אירס. גיטן תרפ"ג.

הערות קטנות.

התערוכה של מרק שורץ.

„פולניה“ ורשה.

ש ר ט ו ט י ם .

אמן עברי: נולד בזגריז, הסמוכה ללודו. עירה קטנה, שיש בה מהמית כרך ולחש סימטאות נמוכות.

עריסתו של דוד פרישמאן, האירופאי, עם הסנטימנט העברי. הנטיה לסטיגליזציה, האירוניה והערצת התנ"ך. אפשר מאד שהלך נפשו של פרישמאן בכתביו, חורט שורץ בפסליו וציוריו.

שורץ ישיבתו קבע בפריז. שביצי דאמנות נהירין לו. עין חותרת וחודרת. לב פועם. יד בטוחה. משפע מכל מיני אמנות, השולטים באירופה. לא נשתחרר גם מחטאת פוטוריזם. אבל לזמן קצר. שכרון ובולמוס. נ-תחרר בעוד מועד.

שב לעירתו. הכל נעשה לו חביב וקרוב. הסימטאות, בית-הכנסת, היהודים עם ששונם ויגונם. כמה רך. כמה מקוריות:

הדור שעבר גר בעירה והסתפל באירופא. שורץ ובני לויתו—גרים באירופא ומסתכלים בעירה. הוא מצייר את החיים היהודים כמו שהם. הפרימיטיב שלו אינו סלסולי של סגנון בלבד. נכון ונאמן. העין רואה מה שהלב חומד.

שורח שלימה של ציצי נחושת ונחושת קלל, מעשי מקשה. המוטיב הנכלי „בועז ורות“, „דוד“, „מרגל“, „משה רבינו“. אופן ההרצאה—עממי שבעממיות. רק יהודי, בן עירה יכול ליצור כך. וטעמו דק. חניף צרפת. אני מבקר את תערוכת-החן, ולבי מלא על גדותיו. אכן-זוהי אמנות עברית. בת-מסורה. האמן מושך זרע הדורות.

בבתי הכנסיות שבפולין מזדמנים לפעמים קרובות מעשי רקמה ומקשה. חורתים וחורטים אננימיים השאירו חלק ונחלה לאמנות עברית. ארון קודש מחויב ומקושט, גזוזטרא נלבבה. כתר תורה ויד.

שורץ: ששען על אמנות זו, מוזאלית וסינגולית, כי אין אמן בלי מסורה. הוא מותר במתפון על הזיותיו וחזיונותיו הוא. מה אנוש פי נזפרהו. הוא חוטב וחורט וחורת מה שחווה העם. שליחו של עם.

את אחיו—חלומותיו מבקש האמן בנכר. והוא שב אל צור-מחצבתו—

תנ"ך-עם-מסורה.

אכן-האמן יגע ומצא.

אבל איפוא הוא בית-הכנסת, שבו תחרתנה יצירותיו לזכרון?

י. מ. ניימאן.

„הוצאת שטיבל“.

לעינינו, הכלות ממראה החורבן העברי שבכל תפוצות הגולה, הויך ונוצר ע"י הוצאת שטיבל בנין איתן, הוא ארון-הספרים החדש, הכולל בתוכו ממבחר יצירות הגוים משנות דורות. בתנאים חומריים הכי קשים, בימים של טירוף הלבבות, ובולמוס הבצע, מלחמות וגרושים, הגירה המונית וכבי מאורות האידיאלים, קמה ההוצאה להיות למחיה לכל הנוהים אחרי חזון השירה ומאור המדעים. בשנה האחרונה נתגברה ביותר עבודת ההוצאה, שפשטה את חכתה על פני ימים רבים וצדה לתוכה את כל לויטני הרוח, טולסטוי והינה, אמרסון ודוסטויבסקי, מופסן הצרפתי ודיקנס האנגלי, אפלטון ושפינוזה הכל יוצאים בלבוש עברי מהודר. רבים דברו אצלינו על הקרע שבלב היהודי, אבל מעט נגעו בקרע שבמח הישראלי. את הכי-נאצל שבהרגשה ובמחשבה קלטנו לתוכנו במונחים נכריים, ועכשיו יצאנו לגייר את ההויה ולתת את עולם האצילות בלב האדם מישראל בלבוש עברי. כבוש של יפת באהלו הנהו אגדה יפה, שנעשתה לעינינו בריאה חיה. אבות לבנים יספרו אגדה זו, ואבות לבנים ינחילו ארון-ספרים חדש זה, ביחד עם ארון-הספרים העתיק.

היכי תמצא?

כשאנו מזדמנים לפעמים לאספה או לנשף עברים הננו משתוממים לראות את ההמויה החיה ואת הנהיה העברית, את העינים הלוהטות והחדה האמתית, שמחת החג.

המון העינים הלוהטות מעיד על החוטים החזקים, המקשרים את הלבבות ועל הגעגועים על סביבה עברית. יש קהל!—וביחד עם זה שולטת בסביבתנו התרשלות פשעית ותלישות מתוך החיים. בסביבות אחרות אנו מוצאים אולמים ריקים ועסקנים מרובים, ואצלינו—קהל בלי מנהיגים. דומה, יש כאן צפיה נעלמה להמדיוס העברי, גם אהבה טמירה, אלא שאין מי שיעיר ויעורר את הנצוץ לחיים מתמידים, במה נפתור את החדה?—האין יש שרק מכשול זמני יש פה ואין אנו חסרים, כי אם קומץ קטן של אנשי רוח נלהבים ומאמינים, שיקימו לנו קהל חי של משפחה עברית שרשית, העולה לחיים?

„הבמה העברית“.

הגיעה לידינו „הבימה העברית“ חוברת שניה של שנה שלישית, היוצאת לאור בארגנטינה ע"י קבוצת עברים. אנו מוצאים שם התעוררות טובה וצפיה נלהבה אל המאור שבתנועתנו העברית; ממאמריהם של מ. א. בייגל, על ההסתדרות הציוניות והתרבות העברית" ושל ט. אלייסקר „היש לנו עברים בארגנטינה" יכולים ללמוד הרבה גם אנו, הנמצאים במרכזו של אחד המבוצים היהודים הגדולים.

ספרים שנתקבלו לבית המערכת:

- הדואר שבועון. יוצא לאור ע"י ההסדרות העברית באמריקה. שנה
שלישית. גליון ב'.
התרגום. חוברת כפולה. שנה עשירית. תמוז-אב תרפ"ג.
הבימה העברית שנה שלישית תמוז-אב תרפ"ג. חוברת שניה.
בעריכת קבוצת עברים בוואנוס אירוס,
הפועל הצעיר. גליונות ב. ג. ד.
העולם. גליונות ל"ח, ל"ט, מ'.
פרט, ספורים ושירים. בעריכת ג. שופמן הוצאת א. י. שטיבל. וינה
תרפ"ד.
אלכסנדר בבבל רומן מאת יעקב וסרמן. תרגום א. ל. יעקוביץ.
הוצ"ש ורשה תרפ"ד.
ברוך שפינוזה. חייו, ספריו, שטתו מאת יעקב קלצקין. הוצאת
שטיבל. ליפסיה. תרפ"ג.
פילוסופיה של אמונת הפוליט טן. תרגום א. י. אינהורן.
ספר שני. הוצאת שטיבל. ורשה, תרפ"ד.
ספורים א. שטיינמאן. הוצאת המחבר. ורשה, תרפ"ד.
ספר המארים א. שטיינמאן. הוצאת "דרכים" ורשה, תרפ"ד.
אלגברה חלק II ש. סטרנין בהשתתפות ח. א. חזן. הוצאת האחים
רוזנטל והמחברים. וילנה, תרפ"ד.
הדיים "א.י.ב. תל אביב. קובצים ערוכים ע"י יעקב רבינוביץ
ואשר ברש.
עולם הפוך ספור. מאת ז'ול ורן. תרגום יהודה גרוזובסקי. הוצאת
תל-אביב. ורשה, תרפ"ג.
ספורי התורה עם אגדות וציורים. חלק א' בראשית. ח. פ.
ברגמן. הוצאת תל-אביב. ורשה, תרפ"ד.
אוקראינע וויינט. ערציילונגען. א. שטיינמאן. פארלאג אלט-
יונג. ווארשע, 1923.
החטא וענשו רומן. מאת מ. דוסטויבסקי. תרגום י. ח. ברנר.
הוצאת שטיבל. ורשה, תרפ"ד.
השלח. ירחון לספרות. למדע ולעניני החיים. העורך: ד"ר יוסף
קלוזנר. כרך מ"א חוברות א-ב, ירושלים תרפ"ד.

ספרי א. שטיינמאן

יצאו לאור

א. ספורים

התכן:

נשים צרות; מת וחי; שקיעה; בנכר; הנאהבים; חלומות; חזיון לילה;
בערב; אחות; החיל היהודי; העגל; על מגרש החול.

המכירה הראשית בהוצאת שטייבל

Warszawa, Orla 11. Wydawnictwo Szybel.

ב. ספר המאמרים

התכן:

החסיד והמשורר; לכתחילה ובדיעבד; השתוממות ולעג; המלחמה
והרבולוציה; נשכחות; היהדות ומדינת היהודים; מאפו ומנדלי; מעל
מזכחי; ספר הספרים; עלים נושרים; ישראל וקסר; שני מיני יוצרים;
אצל; א. נ. גנסין; בבירת רומניה; ההגנה העברית; הצלב; שלשה
ציונים; משלים; יחס ושקיעה; פכים קטנים; על האצבעות הגסות;
צער ההויה; הגלגולת הצפה על פני המים; טעם חיינו; שלום
עליכם; סימנים ורמזים; מלחמת המסוות; על התפארת; על הביצה
שלא נולדה; כי קנאת ביתך אכלתני; אל הציר הצפוני; קדיש יתום;
בין הבתרים; דוד פרישמאן.

המכירה הראשית בהוצאת קולות:

Warszawa, Nowolipie 50, m. 27.

I. Lipkin, dla „Koloth“.